

Altijd onderweg

(1) De mens is zijn hele bestaans-
geschiedenis lang al onderweg. Tien-
duizenden jaren geleden maakten
onze voorouders vermoedelijk de
5 oversteek van Afrika naar het
Arabisch schiereiland, en later naar
Europa en Azië. Als jagers, vissers
en verzamelaars leefden ze van wat
de natuur hun bood. Was het leven
10 goed, dan bleven ze waar ze waren.
Kregen ze gebrek aan voedsel of
veranderde het klimaat, dan trokken
ze verder.

(2) De ontwikkeling van landbouw en
15 veeteelt heeft de mens honkvaster
gemaakt. Nomaden zijn er echter nog
tot op de dag van vandaag. De
'gevestigde' mens heeft zijn hang
naar het onbekende dus nooit
20 verloren. Eerst zwermden Vikingen
uit over de wereldzeeën, later stuur-
den Europese vorsten hun ontdek-
kingsreizigers op zoek naar kennis,
rijkdom en gebiedsuitbreiding en nog
25 geen twee eeuwen geleden door-

kruisten pioniers en gelukzoekers de
vlakten van Noord-Amerika.

(3) Ook nu nog trekken jaarlijks
honderden miljoenen mensen naar
30 plaatsen die kansen bieden. Ver-
klaringen voor die migratie liggen in
menselijke conflicten of over-
stromingen en droogte door klimaat-
verandering. De vluchtelingenorgani-
35 satie van de Verenigde Naties
schatte het aantal vluchtelingen en
ontheemden vorig jaar op 36,5
miljoen. De impact hiervan op de
natuur wordt steeds groter. Daarom
40 vindt het Wereld Natuur Fonds¹⁾
(WNF) het belangrijk om te zoeken
naar oplossingen die werken voor
mens én natuur. Menselijke migratie
kan namelijk enorme gevolgen
45 hebben voor de biodiversiteit en de
natuurlijke hulpbronnen van plaatsen
die worden verlaten of juist bevolkt.
(4) Een wereldwijde migratietrend is
de trek naar de grote stad. Klein-
50 schalige landbouw loont steeds
minder en vooral jonge mensen zien

voor zichzelf meer toekomst in de stad. Woonde in 1950 nog meer dan 80 procent van de wereldbevolking op het platteland, in 2000 was dat nog 60 procent en nu nog maar de helft van de wereldbevolking. Voor de natuur kan deze trek naar de stad positieve gevolgen hebben. Wonen in de stad is veelal efficiënter, omdat het minder beslag legt op de ruimte. **(5)** Door de leegloop van het platteland ontstaat weer ruimte voor de natuur. In Europa zal door de ontwikkeling van het platteland uiteindelijk zo'n 30 miljoen hectare landbouwgrond vrijkomen: een historische kans voor de natuur. Met het project 'Rewilding Europe' spant het WNF zich in om leegloopgebieden te laten uitgroeien tot volwaardige natuur met ruimte voor dieren zoals de wolf, de bruine beer, de zeearend en de zwarte ooievaar. **(6)** Vaak zijn de gevolgen van menselijke migratie minder positief. Vooral door crises zoals oorlogen en natuurrampen kunnen in korte tijd omvangrijke mensenstromen op gang komen. De plaatselijke natuur is daar niet tegen opgewassen. Een spoor van vertrapt gras, kaalgekapte bossen en leeggeviste meren kan het gevolg zijn. De lokale bevolking ziet het met lede ogen aan. **(7)** In het kustgebied rond Cayar in Senegal zorgde zo'n migratie een jaar of vijf geleden voor problemen. Het WNF werkt al sinds 2003 in deze regio met de lokale bevolking aan het verduurzamen van de visserij. Door de introductie van beschermde zeegebieden, vangstquota en duurzame vistechnieken waren de visstanden bezig aan een opmerkelijk herstel. Maar door een ernstige droogte in het binnenland kwam in 2006-2007 een grote mensenstroom op gang.

De nieuwkomers trokken voor hun levensonderhoud, net als de lokale vissers, met bootjes de zee op. Het kwetsbare evenwicht in de visstanden werd in één klap verstoord: onrust en gewapende conflicten volgden. **(8)** In Zuid-Amerika doen zich andersoortige problemen voor, zoals de trek naar het Amazonegebied van mensen op zoek naar nieuw land. In Peru en Bolivia betreft dit arme Quechua- en Aymarafamilies. Zij laten hun hooggelegen landerijen in de Andes achter, omdat die door de klimaatverandering niet genoeg meer opbrengen. In het laagland kappen ze stukken regenwoud om er akkers en grasland van te maken. Van de opbrengst van een deel van het hout kopen ze koeien; het overige hout wordt verbrand. Na een jaar of vijf raakt de Amazonegrond uitgeput en trekken de kolonisten weer verder. **(9)** In het projectgebied van het WNF op het Tibetaanse Plateau in Azië is het probleem juist dat rondtrekkende herders hun nomadische leefwijze hebben verruild voor een vaste woonplaats. Hun jaks grazen nu op vaste weides. Door de zware begrazing op steeds dezelfde plek krijgt de natuur geen kans zich te herstellen, een fenomeen dat door de klimaatverandering (drogere zomers, nattere winters) wordt versterkt. Sinds een jaar stimuleert het WNF de Tibetaanse herders om hun nomadische leefwijze weer op te pakken. Wisselende begrazing is beter voor de gezondheid van de graslanden en voor de rust van bijzondere diersoorten zoals de zwarthalskraanvogel. **(10)** Deze drie voorbeelden laten zien dat er geen uitgewerkt plan bestaat waarmee je het effect van

menselijke migratie op de natuur kunt
verkleinen. Toch is vooral in een
crisis snel handelen nodig om
onherstelbare schade aan de natuur
150 te voorkomen. Ook al lijken soms
problemen door migratie gewoon niet
oplosbaar, naarmate er meer onder-
zoek wordt gedaan, lukt het steeds
vaker om wél een uitweg te vinden

155 die goed is voor mens en natuur.
Blijvende oplossingen komen er
echter pas door ook de oorzaken van
de migratie te analyseren en waar
mogelijk te beïnvloeden. Dat laatste
160 kan het WNF als natuurbeschermer
niet alleen: dit vereist samenwerking
met partners en overheden op regio-
naal niveau of zelfs wereldniveau.

*Naar een artikel van Suzanne Visser,
Panda Magazine WNF, juni 2012*

noot 1 Wereld Natuur Fonds: een organisatie die wereldwijd projecten opzet waarbij de lokale
bevolking betrokken wordt in natuurbescherming

Tekst 1

- 1p 1 Hoe wordt de tekst 'Altijd onderweg' ingeleid in alinea 1 en 2?
- A door de noodzaak van de oversteeek naar Europa en Azië te verklaren
 - B door een actuele gebeurtenis over emigratie aan te halen
 - C door een historisch overzicht van menselijke migratie weer te geven
 - D door een tegenstrijdigheid in menselijk gedrag weer te geven
- 1p 2 Wat is het onderwerp van de tekst 'Altijd onderweg'?
- A gevolgen van wereldwijde migratie op de natuur
 - B samenwerking tussen WNF en vluchtelingenorganisaties
 - C toekomstverwachting van WNF op menselijke migratie in Europa
 - D verklaringen voor wereldwijde migratie door de mens
- 1p 3 Alinea's 4, 5 en 6 horen bij elkaar. Welk kopje past het beste bij de alinea's 4, 5 en 6 samen?
- A Gevolgen migratie voor de lokale bevolking
 - B Ontvolking platteland door natuurrampen
 - C Positieve en negatieve gevolgen migratie
 - D Trek naar de grote stad in Europa
- 1p 4 Alinea's 7, 8 en 9 horen bij elkaar. Welk kopje past het beste bij de alinea's 7, 8 en 9 samen?
- A Geen standaardoplossing voor natuurbescherming
 - B Uitgewerkt plan voor ingrijpen WNF in leefwijze nomaden
 - C Voorbeelden van teleurstellende projectgebieden in Afrika
 - D WNF actief in natuurgebieden in Azië en Zuid-Amerika
- 1p 5 Welk verband is er vooral tussen de alinea's 4, 5 en 6 aan de ene kant en de alinea's 7, 8 en 9 aan de andere kant?
De alinea's 7, 8 en 9
- A geven de gevolgen van het gestelde in de alinea's 4, 5 en 6.
 - B noemen voorbeelden bij het gestelde in de alinea's 4, 5 en 6.
 - C trekken de conclusie uit het gestelde in de alinea's 4, 5 en 6.
 - D vormen een vergelijking met het gestelde in de alinea's 4, 5 en 6.

- 1p 6 Waarom zou de natuurorganisatie WNF zich bemoeien met menselijke conflicten? Baseer je antwoord op alinea 3.
Vul voor je antwoord de volgende zin aan in de antwoordbijlage:
WNF bemoeit zich met menselijke conflicten, omdat ...
- 2p 7 Leg uit waarom de trek naar de stad positieve gevolgen heeft voor de natuur. Baseer je antwoord op alinea 4.
Vul voor je antwoord de onderstaande zinnen aan in de antwoordbijlage:
Als er minder ..., dan komt er meer ... De trek naar de stad heeft dus positieve gevolgen voor de natuur.
- 1p 8 Met welk woord wordt het ontvolkte platteland in alinea 5 aangeduid?
- 1p 9 Welk verband is er vooral tussen alinea 5 en alinea 6?
A een samenvattend verband
B een tegenstellend verband
C een vergelijkend verband
D een verklarend verband
- 1p 10 In alinea 7 staat dat er in het kustgebied van Cayar een opmerkelijk herstel van de visstand was. In regel 96 staat het woordje "Maar".
Welke zaken worden er in deze alinea tegenover elkaar gezet?
A herstel visstand – een grote mensenstroom
B herstel visstand – ernstige droogte binnenland
C herstel visstand – onrust en gewapende conflicten
D herstel visstand – verstoring evenwicht visstand
- 1p 11 In alinea 8 wordt gesproken over een probleem dat zich voordoet in Zuid-Amerika.
Om welk soort probleem gaat het?
In Zuid-Amerika
A laten de arme Quechua- en Aymarafamilies hun hooggelegen landerijen in de Andes onbeheerd achter.
B trekken de kolonisten van plaats naar plaats en laten ze de grond na intensief gebruik kaal en uitgeput achter.
C verkopen de mensen de bomen uit het Amazonegebied als brandhout om zo te voorzien in hun levensonderhoud.
D zoeken mensen naar nieuw land en komen ze daardoor in aanraking met de Quechua- en Aymarafamilies.

- 1p 12 “op het Tibetaanse Plateau in Azië is het probleem juist dat rondtrekkende herders hun nomadische leefwijze hebben verruild voor een vaste woonplaats” (regels 124-128)
→ Leg uit waarom dat een probleem is.
Gebruik niet meer dan 10 woorden.
- 1p 13 Hoe kun je de hoofdgedachte van de tekst ‘Altijd onderweg’ het beste weergeven?
- A Het WNF vindt dat er in een crisis snel gehandeld moet worden om onherstelbare schade aan de natuur te voorkomen.
 - B Het WNF vindt dat er meer onderzoek gedaan moet worden naar de oorzaken van migratie om mens en natuur te beschermen.
 - C Het WNF wil een uitgewerkt plan hebben om de effecten van menselijke migratie op de natuur te verkleinen.
 - D Het WNF wil samen met lokale en wereldwijde overheden tot oplossingen komen voor de problemen bij massale migratie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.